

ELi sõepiirkondade vahetusprogramm

Vahetus Ida-Virumaa vahel (EE), Sisak-Moslavina maakond (HR) ja Lääne-Makedoonia (EL) exchangeEU

Õppekäik Ida-Virumaal, Eestis

Delegatsioonid külastasid mitmeid objekte, sealhulgas [Kiviõli](#) seiklusparki, mis asub taaskasutatud põlevkiviõli tööstusjäätmete tuhamäel. Samuti tutvuti [Eesti Kaevandusmuuseumiga](#) ning tehti ringkäik **Eesti Energia elektrijaamades Narvas ja Auveres. Ettevõtte tutvustas Eesti Energia plaani üleminekuks süsinikdioksiidi saavutamiseks põlevkivielektri tootmisest neutraalsuse** ja materjalide tootmise suunas keemiatööstusele. Delegaadid said ülevaate teadustegevusest ja tööstuse koostööst [Virumaa Kolledžis](#), [NPM Silmet](#), esimene ettevõtte, kes sai **JTF**-i rahastust Euroopa Liidus, tutvustas oma tegevust Ida-Virumaal. Teadusasutuste ja tööstuse ühendamine, eriti IKT ja loomemajanduse valdkonnas, oli oluline, rõhutades noorte ligimeelitamist.

Eesti Töötukassa ja Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus tutvustasid oma ümberõppeprogramme ning piirkonna töötajatega koostööd koolituskavade väljatöötamiseks. Delegatsioonid külastasid ka rahvusvahelist kodeerimiskooli [kood/Jõhvi](#), mis pakub kõrgharidust ning samal ajal toetab kohalikku ettevõtlust ja töökohtade loomist piirkonnas.

Ida-Viru Ettevõtluskeskuse ja [Ida-Viru Investeeringikeskuse](#) esindajatega peetud arutelus rõhutati kohalike ja piirkondlike omavalitsuste aktiivse kaasamise olulisust üleminekuotsuses. Nende rolli peeti äärmiselt oluliseks asjakohaste kohalike ja piirkondlike osapoolte kaasamisel, protsessist kogukondadele teavitamisel ning investeeringute meelitamisel ja hõlbustamisel.

Ida-Virumaa, Eesti

Rollid	Majutuspiirkonna Mentee
Kaasatud peamised osalejad	Omavalitsuste Liit (IVOL), Rahandusministeerium, Ida-Viru Ettevõtluskeskus, Ida-Viru Investeeringikeskus, Digi ja Rohelise Innovatsiooni Keskus VIDRIK, kood/Jõhvi, NPM Silmet, Eesti Tööamet, Kiviõli Seikluspark, Eesti Energia

Eksperdivaldkond	TJTP ettevõtmistamine ja koordineerimine, regionaalareng, ettevõtluse arendamine, teadus- ja kõrgharidus, kutseõpe
-------------------------	--

Sisak-Moslavina maakond, Horvaatia

Rollid	Külastatav piirkond Mentor
Kaasatud peamised osalejad	Sisak-Moslavina maakonna piirkondlik koordinaator, Sisak-Moslavina maakond, regionaalarengu agentuur SI-MO-RA
Eksperdivaldkond	TJTP koostamine, regionaalareng, säästev areng, projekti väljatöötamine ja elluviimine

Lääne-Makedoonia, Kreeka

Rollid	Külastatav piirkond Mentor
Kaasatud peamised osalejad	Kreeka Just Transition Institute (JTIG), Hellase uurimis- ja tehnoloogiakeskus (CERTH), Grevena linn, omavalitsuste liit
Eksperdivaldkond	JT tegevuse toetamine ja edendamine, omavalitsuste kaasamine JT protsessi, regionaalareng, energiaüleminek

Delegatsioon Ida-Virumaal (Kiviõli seikluspark),
pildi tegi Airis Vesk

Regiooni profiilid

Õiglase ülemineku suunas sөөst +

See matš koosneb kolmest Euroopa regioonist, Ida-Virumaa (EE), Sisak-Moslavina County (HR) ja Lääne-Makedoonia (EL). Kuigi kõik kolm piirkonda seisavad silmitsi erinevate tehnoloogiliste, geograafiliste ja kliimatingimustega, on neil ühine eesmärk: järkjärguline üleminek energiatootmisest ja energiamahukatest fossiilkütustel põhinevatest tööstusharudest.

IDA-VIRUMAA, EESTI

KÄIMAS

Söe järkjärgulise kaotamise seis¹

Õiglase energia ülemineku seisund

Eesti põlevkivisektor on suures osas koondunud Ida-Virumaa piirkonda. 2021. aasta seisuga põhjustas see piirkond 64% Eesti kasvuhoonegaaside koguheitest. Eesti plaanib põlevkivi kasutamisest elektritootmises järkjärgult loobuda aastaks 2035 ja energiatootmises hiljemalt 2040. aastaks.

¹ Vaatlusaasta 2021.

SISAK-MOSLAVINA MAAKOND, HORVAATIA

ENAM EI EKSTRAHEERITA³

Söe järkjärgulise kaotamise olukord

Õiglase energia ülemineku seisund

Maakonnas viis energiamahukat operaatorit moodustas 25% Horvaatia heitkogustega kauplemise süsteemi koguheitest aastal 2019. Horvaatia on välja töötanud stsenaariumi kliimanetraalsuse saavutamiseks 2050. aastaks, millel on praeguste strateegiliste dokumentidega võrreldes ambitsioonikamad eesmärgid. Uus NECP eelnõu koostatakse aastal 2023, sealhulgas ambitsioonikamad eesmärgid.

Fossiilkütuseid kasutavates energiamahukates tööstusharudes töötab

² 2325 inimest.

³ Üks maagaasi ja kütteõli kasutav soojuselektrijaam ning naftatöötlemistehas.

LÄÄNE-MAKEDOONIA, KREEKA

KÄIMAS

Söe järkjärgulise kaotamise olukord

Sulgemise eesmärk

Õiglase energia ülemineku seisund

Eesti põlevkivisektor on suures osas koondunud Ida-Virumaa piirkonda. 2021. aasta seisuga põhjustas see piirkond 64% Eesti kasvuhoonegaaside koguheitest. Eesti plaanib põlevkivi kasutamisest elektritootmises järkjärgult loobuda aastaks 2035 ja energiatootmises hiljemalt 2040. aastaks.

⁴ Vaatlusaasta 2019.

Ühised väljakutsed

Mõlemad piirkonnad seisavad silmitsi ühiste väljakutsetega:

➤ Kahanev fossiilkütusetööstus toob kaasa piirkondlikke nõrkusi: kõrge tööpuudus, vaesus ja rahvastiku vähenemine;

➤ Töötute elanikkonna kvalifikatsioon ja vanuseline jaotus on ebasoodsad, mis ei vasta tööturu nõuetele, eriti IKT- või turismisektoris;

➤ Majandustegevuse ja võimaluste puudumine, mis muudab piirkonnad inimeste hoidmiseks või meelitamiseks ebaatraktiivseks.

Fookusteemad

Majanduslik mitmekesistamine

Delegatsioonid tutvustasid edukaid projekte ja plaane erinevates valdkondades nagu IKT, tööstus, turism ja haridus. Objekti külastused ja esitlused näitasid majanduse mitmekesistamist turismis, energeetikas ja tööstuses. Arutati teadusasutuste integreerimist majandusega. Rõhutati IKT ja loomemajanduse olulisust noorte ligimeelitamisel.

Ümberõppimine ja oskuste tõstmine

Delegatsioonid jagasid kogemusi asutamise kohta, oskuste ümberõppe- ja sotsiaalprogrammide kohta, mille eesmärk on toetada kaevandus- ja süsinikumahukate tööstusharude töötajaid, ning teisi haridusalaseid algatusi, mis edendavad kohalikku majandusarengut ja meelitavad uusi töötajaid. Samuti rõhutati võtme-pädevuste, nagu ettevõtlus- ja digioskuste, arendamise tähtsust.

Kaasamine omavalitsused JT-s

Rõhutati, et kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel peaks olema aktiivne roll üleminekuprotsessi kavandamisel, sest nende kaasamine on ülioluline asjakohaste kohalike ja piirkondlike sidusrühmade mobiliseerimiseks, protsessist kogukondade teavitamiseks ning ärivõimaluste ja investeeringute ligitõmbamiseks ja hõlbustamiseks.

Soovitused

- + Kogukonna kaasamine on eduka üleminekuprotsessi jaoks ülioluline. Sidusrühmade kaasamise ja avalikkuse mobiliseerimise strateegia koos tõhusa teabevahetusega on hädavajalikud tõsta esile protsessi eelised;
- + Töötage koos sidusrühmade ja kodanikega välja selge visioon õiglase üleminekust ning edastage see tõhusalt avalikkusele, et vältida poliitilisi kõrvalekaldeid;
- + Õiglase ülemineku planeerimise protsessis on vaja paindlikumaid ajakavasid, et suurendada sidusrühmade kaasatust;
- + Lihtsustage JTF-i menetlust ja muutke see teiste rahastamisallikatega paremini ühilduvaks. Uued rahastamiskeemid ja vahendid võiksid hõlbustada projektide elluviimist;
- + Koguge teavet, saadud õppetunde ja parimaid tavasid sөepiirkondadest. Kasutage platvormi teabe levitamiseks ja vahetamiseks sidusrühmade ja kodanikega. Töötada pidevalt üleminekuprotsessi tõhustamiseks.

“Idu-Virumaa piirkonna külastus andis meile uusi tööriistu, palju võimalikke tegusid ja andis meile uue vaatenurga.”

Tatjana Puskaric,
Sisak-Moslavina maakonna Sisak-Moslavina maakonna piirkondlik koordinaator

“Üleminek [...] eeldab tulevikunägemust, kohaliku ühiskonna ja võimude aktiivset rolli, aga ka väikeste „võitude“ saavutamist, et teed näidata.”

Kostarellas Ioannis,
Just Transition Institute Greece (JTIG),
Lääne-Makedoonia

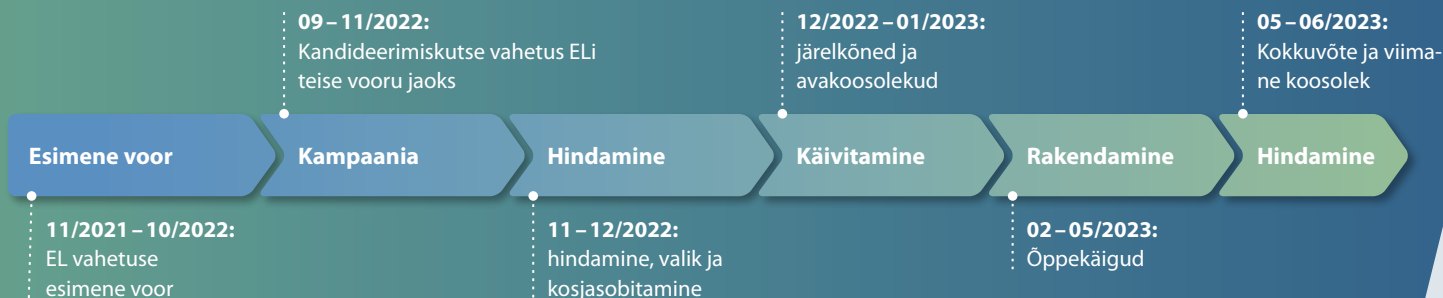
Õpingud

- ✓ Piirkonnad jagavad üleminekuprobleeme ja õpivad üksteiselt võrgustike loomise kaudu. Kuid õiglase ülemineku peab olema kohandatud iga piirkonna oludele, tugevustele ja võimalustele;
- ✓ Kohalikud ja piirkondlikud osalejad ja kodanikud peavad olema kaasatud õiglase ülemineku väljatöötamisse ja rakendamisse. Ametiasutustel on oluline roll sidusrühmade kaasamisel ja tulevaste investeeringute hõlbustamisel;
- ✓ Tööstuse, VKEde ja haridusasutuste vaheline koostöö on hädavajalik. Parandada programmide kättesaadavust ja kvaliteeti, et vastata piirkondliku turu nõudmistele, hoides kinni ja meelitades ligi noori. Keskendumine uuenduslikele ja loomemajandusele;
- ✓ Oluline on mitte ainult uute töökohtade loomine, vaid ka piirkondade üldise atraktiivsuse suurendamine ja piisava sotsiaalse infrastruktuuri arendamine.

Programmi arendamine

ExchangeEU koosneb kahest vahetusvoorst, mis kestavad novembrist 2021 kuni juunini 2023. Esimene voor toimus novembrist 2021 kuni oktoobrini 2022 ning teine voor algas 2022. aasta novembris. Igas voorus seotakse kandidaatpiirkonnad vastavalt nende õiglase ülemineku ja kivisöe järkjärgulise kaotamise trajek-

tooridega. Seejärel teevad sobitatud piirkonnad tihedat koostööd, et arendada õppeviiti ühte piirkonda, lähtudes nende enda vajadustest ja huvipakkuvatest teemadest. Määratud vahetuskorraldajad toetavad neid kogu protsessi vältel.

ExchangeEU kohta

vahetusEL on Euroopa Liidus (EL) söe, ligniidi, turba ja põlevkivi (kivisüsi +) piirkondade vahetusprogramm üleminekuajal. See programm kuulub säregeionide üleminekualgatuse (CRiT) raamesse ning seda rakendab Euroopa Komisjon.

Tunnustades vajadust kiirendada Euroopas õiglase ja vähese süsinikdioksiidheitega energia ülemineku, vahetusEL hõlbustab koostööd ja vastastikust õppimist Euroopa Liidu söe + piirkondade vahel, et edendada õiglase energia ülemineku strateegiate rakendamist. Programmi peamine eesmärk on toetada ELi söe + piirkondi nende energiasüsteemide dekarboniseerimisel, samal ajal kaitstes töötajaid ja kogukondi majandusliku mitmekesistamise ja tehnoloogilise innovatsiooni kaudu. Osalevad piirkonnad jagavad kogemusi ja teevad koostööd praeguste väljakutsete ületamiseks, millega nad oma õiglase ülemineku protsessides silmitsi seisavad. VahetusEL loob võimaluse luua laiapõhjaline praktikute võrgustik.

Teise taotlusvooru tulemused

Kokku on osalema valitud **17 Coal+ üleminekuajal piirkonda**

Sobitamisprotsessi tulemuseks oli **9 vahetust**, sealhulgas 5 piirkonnapaari ja 4 piirkonna kolmnurka

Osalevad piirkonnad esindavad kokku **11 ELi liikmesriiki**: Bulgaaria, Tšehhi Vabariik, Horvaatia, Eesti, Saksamaa, Kreeka, Ungari, Poola, Slovakkia, Sloveenia ja Hispaania

Külastage meie veebisaiti

Külastage Just Transition Platform veebilehte

Telli meie uudiskiri

Külastage meie sotsiaalmeedia kanaleid

ExchangeEU ios osa [sõepiirkondade üleminekualgatusest /CRiT/](#)

© Euroopa Komisjon, 2023 – selle dokumendi taaskasutamine on lubatud, kui sellele on antud asjakohane krediit ja viidatud muudatustele (Creative Commons'i omistamine 4.0 rahvusvaheline litsents). Selliste elementide reprodutseerimiseks, mis ei kuulu ELile, võib olla vaja taotleja luba otse vastavatel õiguste omanikelt. Kõik pildid © Euroopa Komisjon, kui ei ole teisiti märgitud.